

ЧУРАШЧЫ
УЛУУБҮН
ХАБЫАТА

ХАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫМ
10 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 41 (7838) ☆ 1995 сая нуус устар 6 күнэ. Чэппиэр. ☆ Сываната—146 солкуобай 15 харчы

**ДЕПУТАТЫ
Э. Я. ЭСТЕРЛЕЙНИН
КӨРСҮҮ**

—Ангардас алмааски эрэнэр табыллыбат. Билигин бу күндү таас улахан салтаара Архангельскайга көбүннэ, Украинада эмнэ бар. Күнү-дымы мүлчү тушанна. Саха сириг содуруу өртүтөр кыахтаах промышленноһы үскэтнэххэ наада. Биримэни сүтөрдөхпитинэ, олус улахан охсуулаах буолуор, — диэнэ депутат Саха сириг содуруу чохтоох бассейна 25 тыһ. кв. километр лэннэхх, онно 50 миллиард тонна чох сытар. Сүүн разрезы таһынан өссө эбии 5 участан аһыллан үлэтинилэр.

М. МИХАЙЛОВА

Снимокка: Э. Я. Эстерлейн.

2. Үрүн Күүлээдн бэлэбэрдыр улаастай комсомолтын председателинэн бигэрлэтэртэ; Пинков Владимир Васильевичы — «Хадаар» ХЭТ механигын,

ТЭРЭЭНИН ҮЛЭ КҮҮНҮРДҮЛЛЭР

Николай КЛАДКИН,
ветеринар удуустаагы сэбиэттэрин
бырабылланньатын председателэ.

ДЪОН ТУЪУГАР КЫЪАМНЫ

Үөрүүбүтүн өссө ситарбыттын, дьыбыт тайыгар түөртүү куул устурбаны абаан сүөкэттилар, онту кабытыгар сыматын 25 эрэ бырыһыанын толөөтү- бүт, 75 бырыһыана чэпчэттиллибит. Ол иһин кыр- дыадастар-кыамматтар, ибэлэниггар социалнай кө- мүсүн уурулленнетиыгар махталбыт улахан. Урут оттуу маскын, агадиг тилгэе бараммытын нэниэ, трактор илэги буоларынтан көрөп уочаратыына киллэрдэхтэринэ сүткэн үөрүү буолара, сорох дьыт олох да махталлара. Оболорбутугар, иччаттарыбы- тыгар үтөө сыйыаммырын иһин махтаа буолуохтун.

Проконий ФЛЕГОНТОВ.

1. Үхүн хэмнэз улуус тас өртүгэр барбыттарынач
снбээстээн. 20 №-дээх Үрүн Күүллээдн бымбар-

Улуус дьаһалтатын башчыга Н. СИВЦЕВ.

РЕДАКЦИЯ ПОЧТАТЫТТАН

Учуоттуулар сөп этэ...

Олох арайык хонугунаа Кыйыны 50 сыллаах үбүлүөн бөлүктөрү одоробут. Буойун-саллаах ытык дьоммут билигин баар тулаайахтара харахтаан көрбөтөх ажаларыбын, убайдарбын, аймах-билэ дьон-норбутун көрүстөтөн айыахпыт. Хадаар нэбиллэтэр сарын сылын оёолоро төрдүөх хаалдыбыт. Кинилэр социальнай өртүнөн көмүскэллээх буолуулар бастаах уочарат тутулуохтаах этэ дии санымын. Ол билиэхэ тутулуубат дияхпин баарабын.

Сарын тулаайахтара буоларбытын учуоттаан коммуналнай өгөнөн көрүлэр оттуу маспытын суогу баттаһа эрдэ согуу киллэрэллэригэр көрдөһүүлээх олох-дьаһах сулууспатын начальнигар В. А. Никоновка тийибитим. Онтунан оруннаах да курдук этэ. Ааспыт сыллаахы маспын 7-8 төгүл кырынып, үгүн-сүктөн туран киллэртэбитим. Онуоха кини: «Эи туох да чэпчэтиннэн туһамансыт, хоту көбөрүлүбэтэни, сарын сылларыгар килбээннээх үлэи ийи медалың да суох!» — диип тымын ууан сабаһардым бардыгыбын көрүстэ. Кырдым, Аммада төрөммүн көбөрүүгө сылдыбытабын, ол эрэри бэйэ

Тонуйдук сыһыаннаһаллар

Елена Инокентьевна улуус кинигэр балыһаа үлэлээбитэ, кэлин пенсияга тахсыар дээрн Мындабаймыа ыаныыксытаабыта. Агата сарын бастаах группалаах инбэлииттэ. Билигин бэйэтэ ийи хараһынан көрбөт буолан дьэтэтигэр олорор. Кэргэнэ Егор Егорович Петров урут рабобайаабыта, атах тааһын тигэ сылдыбыта, билигин эмээ инбэлиит.

Итинник олохтоох маллар малдыбаллар-сүтэллэрэ элбэх, түүн-күнүс балыһаа, атын да нөмөҕө наа-

дэһилинэ, хайдах эмэ маспытын эрдэ согуу киллэрин сөп курдук. Ааспыт сылга ийиһэй маһынан олох эрэйи көрбүтүм. Быйылгы кыстыгы олохтоох табаарыстыба көмөлөһөн туруан эрэби В. А. Никонов 7-8 төгүл кынып тухары биридэ миң кылдыбын иста барбатабыттан, кыс-базчы олорон көп-сиплэтииттэн олох хомойобун. Мун сатааттар олордубата дааһы турабын. Тугу дааһы өйдөөбөт умнаһыт кирибитини саныллыахтык ыкхаа биллэн көпсөтө.

Быйылгы кыстыкка биридэ муус тийбэттэрэ, Бэйэм 20-төн тахса сыд культура дьэтэтигэр сырабын өнөрбүтүм. Элбэх сиргэ үгүс салаааччылардын алтыһан үлэлээбитим. Ол тухары итинник сыһыан, атабастабылы көрсө иликпин. Билибинэн-көрүүбүн Никоновтан итэбэс курдук санаммын. Киниэхэ болломтолоох, айа-дэмнээх сыһыан, олохпут билигин курдук ыраахан кэмгэр, ураты наада. Холобур, мнэхэ өйөөсүтүк сыһыаннаһан көпсөүтүтэ, хааларбын болломтолоохтук итэбэти буоллар, маһым кирибитин курдук сананан тахсыан этэ. Дьон туһугар кыһамны туохтаагар дааһы күндү.

Мария ЕФРЕМОВА, пенсионерка.

дыйаллара үгүс буолар. Ол ийи олохтоох сибээс отделениетын начальнигар Александра Тихоновна Дыдаевага телефон киллэртэртэ тыһыан да, суругуна да көрдөһө сылдыбыттар. Онуоха миниттэн күн бүгүнгүгэр дээрн ханнык дааһы эппиэти ыла иликтир. Бэйэлэригэр телефон аппарата баар. Инбэлиит дьон итинник тонуй сыһыантан улаханлык хомойоллор. Ошон туһаанаах тэрилтэлэр Петровтар кыһалдаларын быһаарыгы туох эмэ дьаһалы ытталарыгар баарыам этэ.

Николай ДЬЯЧКОВСКАЯ.

ЧАКЫРТАН СОНУННАР

Манна олох-дьаһах сулууспата (начальник Н. Н. Кирилин) тэриллибиттэн нэбиллэннэһин оттук маһынан хааччыбын биллэрдик түбүстэ. Урунку сылларга өнөөбөр коммуналнай өгөнөн туһанааччыларга итэбэс-быһаас киллэрэллэрэ. Оттон быйыл бастатан туран сарын ветеранарыгар, инбэлииттэргэ, хоту көбөрүлүү кыттылаахтарыгар, ол кэнниттэн коммуналнай өгөнөн туһанааччыларга кэлэр сылдаабы мастарын састорон киллэрип дьэтэлэрин таһыгар эрбэтэн биридэлэр.

Тыада маһы Н. Н. Матвеев, Н. И. Никонов олтороллор. Ону трелевналааһына уонна мнэстэбэ киллэрини трактористар А. И. Андреев, Т. А. Филиппов үлэлиилэр. Билигин кинилэр тутуу маһын бөлөмүннэлэр, таһаллар.

х х х

Рынок ытарчата ыбылы ылан, урут Дьоккуускай — Чурапчы — Чакыр маршрутунан күн ахсын төттөрүтэри сылдаар автобустарбыт сырыылара тохтоон, нэбиллэннэ улаханлык эрбэтэмитэ. Ол ийи олох-дьаһах нэбиллэннэһин сулууспатын автобуна (шофер Н. Е. Адамов) анал расписание быһытынан улуус кинигэр кэлэр-барар буолан кыһалдалаахтары улаханлык абыраата. Иосиф Егорович Адамов мнэстэбээх буоллаһына ыаллык Хайахсыт, Хадаар, Хоптобо нэбиллэннэһин дьону ылар. Ошон суолга хаайтарбыт дьонго үгүнү өнөрор.

«Сааныйа» баһынай хаһаайыстыбатын салайаачыта В. В. Михайлов бэйэтин «Ниватынан» көпсөтүн быһытынан куоратка уонна улуус кинигэр ба-

рааччылары таһан нэбиллэннэһин өнөрор. Билигин рынок кэлин учуоттаахха, төлөбүр дааһы сөбүтэр. Ол ийи аһаааччылар, суһал наадаларыгар барааччылар-кэлээччилэр Иосиф Егоровична уонна Василий Васильевичка махталлара улахан.

х х х

Олохтоох орто оскуола директорун үөрэтэр үлэбэ солбуйааччы Т. В. Адамова көрүдэһиннэн уонна тэрийиннэн аан бастаан «Сыл учуутала» дьон конкурсу тэрийиннэһинкытылына, Онуоха үс күн устата алта учуутал кыттан бээс көрүнгө күрэхтэтилэр. Онно аһаас уруоктары, кылаас таһынаагы үлэбэ «Куукула театрыгар», «Дьоккуускайга көтөр аалынан айа», төрөппүттэри кытта биридэ «Сулуустаах чэс», «Хантан хааннааххыны, кинтэн кининээххини?» дьон темаларга кылаас чаастарын, куруһуоктар үлэлэрин кэрэхсэбиллээхтик, урдук бөлөмнөөхтүк тэрийин ыттылар.

Күрэхтэһээччилэри чэстээһин биэчэригэр учууталлары, кинилэр көмөлөһөөччүлэрин мустубут дьон истинник эрдэлээтилар. Оскуола директора В. А. Дьячковский кыттылааччыларга Бочуотунай грамоталары, анал бирикестэри туттартаата. Математика учуутала С. И. Филиппова «Бастың уруон», биология, химия учуутала В. В. Дьячковский «Бастың эрдүт», 1 кылаас учуутала С. М. Жергина «Бастың хобби», иккис кылаас учуутала А. П. Федулова «Бастың кылаас чааһа», нуучча талы уонна литературатын учуутала А. Я. Михайлова «Бэйэ билигин бастың ханатааччы» бирикестэринэн бөлөттөннүлэр.

Николай Филиппов.

01 БИЛЛЭРЭР

Баһаарнай-техническэй көрүү

Нэбиллэннэһин культура тэрилтэлэрэ баһаартан сэрэхтээх буолууларын үрдэтэр сматтан бу дьыл олунуу 16 күнүттэн күлүн тутар. 16 күнүгэр дээрн техническэй көрүү ытылына, Комиссия председателлэринэн культура улуустаагы управлениетын начальнига А. И. Аммосова уонна уоттан быһымыр этэрэт начальнига А. Д. Антипин аһаахтылар. Кэлин бирикэмэ баһаарнай түрүгү көрүү-конкурс үтэскэ кубулуйан эрэр. Культура тэрилтэлэригэр сыт ахсын баһаартан сэрэхтээх буолууга болломто ууруллара, дьаһаллар ыдылаллара бигирөөһүн эрэ сөп. Ол түмүгэр, ырытан көрүүтэ, кэлин 5 сылгы культура тэрилтэлэригэр баһаар тахсытын түбэлтэ суох.

Ити ытыллыбыт баһаарнай-техническэй көрүү түмүгэр билигин дааһы итэбэстэр-быһаастар суох буолбатахтар. Холобур, Сыланнаагы Культура дьэтэтин элэктрическэй проводтара олох эртэбит, ситэ саңардыла иллитэр. Кытаанаахха уонна Арыылаахха баһаары умуруорарга аналлаах шиттер наадалаах инструмента ситэтэ суох. Хатылытаагы Культура дьэтэтин, Хадаардаагы Сыланнаагы кинин дьэтэлэрин

иттэр системалара тоһмутун чөлүгэр түһэриннэ аһаас уотунан тутууга баһаартан сэрэхтээх буолуу быраабылалара тутулуубаттар. Урунку өртүгэр нэбиллэннэһин кулууптарыгар харабыт тутуллар уонна бирикэмтигэр дьуһурустуба олохтоһор эбит буоллаһына, билигин үл-харты тийбэтинэн сибээстээн, ону олохтоох дьаһалтэлэр сарбыһан көбөһүлэр.

Улуус бары киномеханиктара аналлаах комиссия баһаарнай-техническэй билиһиннэ үрдэтиннэ зачеттары туттардылар. Көрүү түмүгүнэн бастаан мнэстэбэ таһыттар Дирингээви (директор Р. К. Зорина), Одьулууннаагы (Н. Л. Колесов), Сыланнаагы кинигэр, Вэртээви (Н. К. Горюхов) кулууп, Мугудайдаагы (М. П. Толстоухова) Сыланнаагы киниз. Кинилэр 500-түү тыһ. солк. бирикэмнэллэннэр. Иккис мнэстэни Сыланнаагы, Болгоһоттоогу, Чакырдаагы, Солоньтаагы, Кытаанааххаагы. Культура дьэтэлэрэ ылылар уонна 35-ти метр электронабдыһан бөлөттөннүлэр.

Итиникти олохтоох дьаһалтэлэр баһылыктара, кулууптар директордара баһаартан сэрэхтээх буолууга, баһаарнай-техническэй быраабылалары кытаанахтык тутуһууга ирдэбили күөскэ туруорулларын комиссия модьуйда.

Леонид МОНАСТЫРЕВ, уоттан быһымыр этэрэт инструмента.

ХАБЫАТ СУРУУУТУНАН

«Баттамыт курдукпун» сурукка эппиэт

Итинник төбөлөөх сурук хабыйат бу дьыл күлүн тутар 14 күнүгэр аһаахтыгар бэстэ-таммита. Ол сүһүнүнэн улуустаагы пенсионер-таммита. Ол сүһүнүнэн улуустаагы солбуйааччы Г. В. ЗАХАРОВА редакцияга маһык эппиэт киллэрдэ:

«Миронов Н. Н. баһынаа састаар дааһы, суруулар дааһы. Онно управление специалистара бэйэлэригэр сөптөөх эппиэти биэрэллэр. Кини 1991 сылтан пенсияга тахсыбыт. Сурууларын курдук, үлэтин стажа 1943 сылтан буолбакка, 1953 сылтан аараллар. Пенсияга тахсарыгар орто хамнаһа 389 солк. 73 харчы эбит, ошон 184 солк. 80 харчылаах пенсия аһаахтыт. Республика орто хамнаһыгар дьүөрэлээн биридэлээн сирэй коэффициент быһытынан урунку хамнаһы индексациялаһын киллэрдилибэ, билигин хамнаһа таһымыгар сөн түбэһиннэртэ. Ол түмүгэр Миронов «саңардылаабыт» хамнаһы 273601 солк. таһытэспита. Итинтан үлэтин стажаһын көрөн 205201 солк. пенсия ааралдыбыта. Оссэ хоту көбөрүлүү кыттылааһын быһытынан кыра пенсия 50 бырыһыана, 29337 солк. эбит абыллыбыта, ошон уопсайа 294538 солк. ылар. Бэйэтэ ааспыт сылга 100 тыһ. солк. сылгытын дьэтэбит да, сатыныттан 234538 солк. аахсар.

Холобур быһытынан Е. Е. Монастыреву аһаалар. Пенсия докумуонугар кини 1950 сылтан үлэ стажаах 1989 сыллаахха пенсияга тахсыбыт. Билигин «саңардылаабыт» орто хамнаһа 280094 солк. 78 харчы. Ошон 210071 солк. пенсиятыгар хоту көбөрүлүүгө сылдыбытыгар 29337 солк. эбиттэр. Аһаахтыгар Е. Е. Монастыреву састаары быһытынан үлэһин хааччыһын ийи түһэригэр докумуонугар олордур пенсияга тахсыа иккис сыл хаалдыһы кэһэ «Болгоһоттоогу» пенсияга тахсыбыта. Кини орто хамнаһа 250155 солк., ошон пенсията 187816 солк., ону таһынан сокуоннай сааһын туола илик оһотугар кыра пенсия үстэи ийиһин хэстэһиннэ, надбавка аабыллар, ошон пенсиятыгар 39116 уонна хоту көбөрүлүүгө сылдыбытыгар 29337 солк. эбиттэр, уопсайа 256089 солк. буотар.

Оттон Мироновтарга оёолоругар пособиены «Болтобо» баһынай хаһаайыстыбатын ассоциацията ыам ыһыгар дээрн төлөөбүт этэ. Ааспыт сыл бээ ыһыттан пенсионер сулууспа 16-тар дээрн саастаах иккис оёотугар 41756, үһүгэр дээрн саастаах бирид оёотугар 41755 солк. төлүүр. Пособиега ханны дааһы надбавка аабыллыбат. Оттон кэргэнэ З. Е. Миронова 23 сыл маһыныһытаан баран «эр сыт үлэлээбитин ийи» 153974 солк. пенсияга тахсыбыта. Онно эмээ ханны да эбилли, надбавка аабыллыбат. Ошон дьээ кэргэн пенсия да, пособие да көрүүнэринэн толору хааччылар. Оттон көмө оһотулуутун туһунан социальнай көмүскэллээх буолуу отдела дьарыктанар, ыһыталаһыан, сүбэлэтиһи сөп.

Билигин пенсияга элбэх уларыһымылар оһотулула тураллар. Онно үлэбэ стаж, орто хамнаһа, ханан пенсияга тахсыбыта улахан оруолу ытталлар. Сокуон хараһа барыбытыгар тэң, пенсия оһуоха олордур оһотулар. Ошон бэйа-бэйэни тутуһуу, орду-гурбаһын таһаарыһыбатыгар баарабын».

Бастыңтан бастыңнар талыллан

Кыйымы 50 сылыгар аһаан ыттыллыбыт нуруоһу уран тарбахтаахтарын, маастардарын уонна бириднээх дьөбүрдээх дьон муостан, мастан ыһан, иһкүүс, көмүстөн, тиймэртэн оһотуларын, уруһуйдарын быһастапката улуустаагы кыраһы үөрэтэр музей саалатыгар туруорулуна.

Бу күһүгэ оһоттон Дьоккуускайга муостан, мастан оһотулар республикатаагы быһастапканыгар 10-тан тахса бастың үлэ кыттар быраабы ыла. Оһотуларын Маһаарайыттан инбэлииттэр «Уран» обществолорун предпритиетин оһотулар оһотуу сыһаанан ыттылынылар.

Ааспыт ыһа улууспут көмүстөн кутан, чөлүһүн үлэтир маастардарыттан биридэстэрэ С. Д. Дьячковский үлэлэрэ Дьоккуускайга «Симэх» национальнай-художественнай галереяга быһастапката кыттан бараадалаһыта. Манна даһатан эттэххэ, кини үөрэ-руллубут оһотуларга үлэс көрөөччүлэр болломтолоһун тарыта ийиһинэ эрэн үөскэтэр. Ол курдук, 5 бастаах мнэстаттан ийиһинэ — билигин улууспут эдэр көлөһүлэригэр үлэтэрэ.

«СО» көрр.

СУУТУ НОРУОТТУУН СИТИМНИИР АНАЛЛААХТАР

(БИНИГИ НАРОДНАЙ СЭТЭЭТЭЛЛЭРБИТ)

КЫРДЫКТААХ ДЬУУЛ ИНИН

Хиини баатарар государствода суут органа баар. Суут—былаас биер көрүгэ. Киини гуманный, кырдыктаах уонна демократичнай буолуутун норуот мэттиэллэр. Суут норуот аранатыттан талыллар уонна киини нитэриэһин көмүскүүр. Суут судьуйаттан уонна киини народнай сэтээтэлтэн турар. Киинилэр буруйдаагы эппиэккэ тардарынан эрэ дьарыктанар буолбатахтар, хас бириднн киини кырдыксыт, төрөөбүт дойдутугар бэриниэлээх буоларыгар нитэр, көрүнүттэн тутулуга суох баайы-дуоху, бас билиини харыстыырга, биригэ олоруу быраабылларын, дьону-сэргэни ытыктыырга, үөрэтэр уонна хас бириднн гражданин сокуонунан көрүлүбүт бырааптарын көмүскүүр аналлаахтар.

«Гражданиннар суукка уонна дойдуну салайыныа бүтүүн кыттаахтар» диир В. И. Ленин этинтэ олоххо киллэриллиитин күн бүтүнүгэр дээрнн гражданиннар суут үлэтигэр народнай сэтээтэллэринэн талыллан көхтөөхтүк кытталлара туохулуур. Ол кырдыктаах биригэбэр, уураах тахсыктын мэттиэллэр, суут үлэтигэр норуот контуруолуун хаачыйар, судьуйа үлэтин контуруолдуур уонна киини норуоту кытта ситимниир. Народнай сэтээтэллэри быһбардааһын уопсай мунууабынан, абаас куоластааһынынан үлэллэр эбэтэр дьон олорор сирдэринэн ытыллар. Народнай сэтээтэллэрин 25 сааһын туолбут гражданин 5 сылга болдьохтоон талыллар.

Биини улууснутугар 70 киини народнай сэтээтэллэрин талыллан үлэллэр. Соторутаагыта 19 сэтээтэллэри үлэтэ Саха Республикатын юстицияга министриин махтал суругунан бэлэтээнэ. Киинилэр истэригэр хас да болдьоххо талыллан үлэллэр дьоммут айыаа суохтар. Ол курдук, П. М. Массажев, М. Н. Иванова, Д. Д. Лазарев, Н. Н. Макеев, В. С. Посельская, Д. Н. Пестерева, А. М. Догордуров уо. д. а. бааллар. Эдэрдэр В. В. Местников, Н. Д. Хонтонов эмиз бастыгынар киирсэллэр.

Народнай сэтээтэл үрдүк аатын сүүтү—норуот нитээлин толоруу, ытыктанар уонна олус эппиэтнэстээх сорук. Киини суукка киини иннини олобун, дьылбатын быһаарсар. Народнай сэтээтэл суукка үөскээн тахсар боппуруоһу быһаарарга уонна уураагы, биригэбэри таһаарарга судьуйаа кытта тэн бырааптаах. Судьуйа уонна сэтээтэллэр тутулуга суохтар, сокуонга эрэ бас бэринэллэр. Киинилэр гражданскай уонна холобунай дьыалалары сокуонга олобуран быһаараллар.

Народнай сэтээтэлтэн ыраас суобас, септөөх билии-көрүү, дьону, олору билэрэ, киини дьылбатыгар кыһамныта ирдэннэллэр. Ити барыта судьуйа профессиональнай билиитин кытта холбоһон кырдыктаах, септөөх биригэбэр эбэтэр уураах тахсарыгар көмөлөһөр. Ыарахан көрүннээх, элбэх эмиздэтээх холобунай уонна үп-харчы быһаарыллар, ирдэннэллэр ис хоһоонноох гражданскай дьыалалары көрүүгэ народнай сэтээтэллэр тус бэйэлэрин үлэлэригэр билиилэрэ, профессионаларын араас көрүгэ улаханник туһалыыллар. Народнай сэтээтэллэр суукка дьыаланы көрүүнэн эрэ мунурдамматтар, киинилэр сокуон пропагандистарынан буолаллар. Ону таһынан суут үлэтигэр кыттыһан улаханник көмөлөһөллөр. Киинилэр тарилтэлэринэн сымданылар алимент төлүүхтээх дьону суут уураабынан бэрэбиэркэллэр, үлэ коллективтарыгар суут таһаарыт биригэбэрин, уураабын быһааран, ойдотон биэрэр, о. д. а. үлэни кытар бырааптаахтар.

Народнай сэтээтэл үлэтэ төлөнөр уонна сокуону киин көрүлүбүт чэлчэтнэлэринэн туһанар буолуода Р.Ф. холобунай-процессуальнай кодексин барылыгар народнай сэтээтэллэргэ маанын чэлчэтнэлэр көрүлүһүлэр:

- суукка кыттыбыт күнүгэр хамнас төлөөһүн;
- командировочнай төлөбүрдэри судьуйага көрүлүбүт бэрэздэтинэн көрүү;
- транспортнай ороскуоту уйууру;
- сэтээтэллэригэр көмү үлэ этаһыгар ааһыт;
- үлэллэр сирингэр бары гаранттылар, чэлчэтнэлэр туттулуулара;
- сэтээтэллэр көмүгэр тарилтэтин салаатата үлэтигэр уураппатын, атын үлэбэ көбөрбөтүн мэттиэллэһин.

Мантан көсөрүнэн, норуот туһугар үлэллэр сэтээтэллэр киинитин социальнай көмүскэлээх буолууларыгар септөөх балаһыаньа олохтоон эрэр.

Руслан ИВАНОВ,
улуус суутун председателэ.

Көһөр суолга үктэннэллэр диир

Чурапчы улуусун народнай суутугар сэтээтэллэрин народнай судьуйа М. Д. Попов үлэллэр комитетэ ыла күн бүтүнүгэр дээрнн үлэллэр кэллэр. Михаил Данилович сэтээтэллэргэ үгүс сүбэни-аманы биэрбитэ, консультанттары ыһаарар.

Сэтээтэл диир буруйдаагы сууттааһынга эрэ кыттааччы буолбатах. Киини сууттааһын киини дьылбатын барытын учуоттаан, төрөөбүт дойдутугар туох эмэ туһаны аҕалыа, олох суолугар киирэн, үлэллэн-хамсаан, көһө суолга туруо диир эрэһэн туран.

Петр МАССАЕВ, Саха Республикатын норуотун хайааһыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ.

Мин эан бастаан суукка народнай сэтээтэллэрин талылларбар оройуонга судьуйаан Е. И. Макаров, секретарынан О. Н. Федотова үлэллэр этилэр. Егор Иванович, сана талыллыбыт сэтээтэллэри мунууан суут үлэтин туһунан сийлини көпсөбүтэ, ымыргын-чымпытын, народнай сэтээтэл быраабын, киини сууна хайдах кыттаах-таабын билиһиннэрбитэ.

Народнай суут секретара Ольга Николаевна бэйэтин идэтин баһылаабыт киин. Киини дьону кытары көпсөбүтэ, тылын ытыһарыта, үрдүк културата хас биригэбэригэр холобур буолар. Сэтээтэллэригэр уонна сымда чуһааһа, бу кэм устатыгар сий элбэх дьыаланы көрүүгэ кыттыһым. Туох баар куһаҕын, ыраахан киини олүүлээх доруобууаага оҕустарылаах, эр-биригэбэр түбэлтэлэр, илэ арахсыта, оҕо тулааһы халлыта барыта арыттыны киини содулуттан тахсаллар.

Суут үлэтэ олус на-рахан, манна киини дьылбата быһаарыллар. Суукка сийлиһинэн арахсан эрэр нады биригэбэр биэрэн эйэлэһиннэрэн буолар дии саһыбын. Эйэлэһэхтүк олорон сыһааларын билиһин, быһаарсан чакчы олоххо бөлөһөх ыл олорор көһөһүн үлэтин, киини, үлэнигэр буолууларыгар үчүтэйи түстүүр.

Дария ПЕСТЕРЕВА. Осипов Дмитрий Константинович (ханас сымонка) интернат-оскуолага уһуунун улууталынан нитээччигэ үлэлээбитэ. Ол да киини киини эдэр дьон сымла-халты туттан суут ыскаамыйатыгар олороллорун чуһастык, ырааханник ыһынар уонна киини-тин көһөрүүнэн киини-хара буолалларыгар ис сүрөттэн баатарар киирэлээһин, үлэлээһин түстүбэр.

суут гуманнын көрдөрүүгэр көмөлөһөр аналлаах.

Мин сэтээтэллэригэр көмүгэр элбэх дьыала көрүлээн, үгүстөр көһөр суолга гурдулар, көргөтэрин, ийэлэрин-аҕаларын нитэр, киинилэргэ көмөлөһөр, кырдыкасыт буолан билигин үлэли сымдыллар. Ол эрээри сорохтор таба суолга таһаарыа, хасты да төгүл суут ыскаамыйатыгар олорбуттар эмиз суох буолбатахтар.

Мин балаһча сааһынан эрэр киини быһымынан, төрөөбүт Чурапчы эдэр ыччылларыгар маанытарын бааһыам этэ: бастаан, олох куһаҕын дьыллыктарыгар умныаһыахха, киини биригэбэр, аба көһөрөһө ытык сүбэтин өйдүүххэ, ыһыахха, бары хайа эрэ мал оҕолоро, аҕалара буоларытын умнуулар. Иккисинэн, рынок ыраахан көһөгэр ыһаа түмсүүлээх буолуохха, сүт-кураан эһэрдэспит улууна буо арыгынан, элбэх эрэйи-буруу эһэлэригэр-эбэлэригэр эһэрдэринэн тэлбиктэрин саһаан турар, өссө чингээн, көһөһүн биригэһа.

Петр МАССАЕВ, Саха Республикатын норуотун хайааһыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ.

Киини дьылбата быһаарыллар

рахан, манна киини дьылбата быһаарыллар. Суукка сийлиһинэн арахсан эрэр нады биригэбэр биэрэн эйэлэһиннэрэн буолар дии саһыбын. Эйэлэһэхтүк олорон сыһааларын билиһин, быһаарсан чакчы олоххо бөлөһөх ыл олорор көһөһүн үлэтин, киини, үлэнигэр буолууларыгар үчүтэйи түстүүр.

Дария ПЕСТЕРЕВА. Осипов Дмитрий Константинович (ханас сымонка) интернат-оскуолага уһуунун улууталынан нитээччигэ үлэлээбитэ. Ол да киини киини эдэр дьон сымла-халты туттан суут ыскаамыйатыгар олороллорун чуһастык, ырааханник ыһынар уонна киини-тин көһөрүүнэн киини-хара буолалларыгар ис сүрөттэн баатарар киирэлээһин, үлэлээһин түстүбэр.

Эчэйбиккэ да, буруйдаахха да биер тэҥник

Мин 1979 сымлаахха «Якутводмеликора» и.я. Чурапчытаагы ПМК-тын коллективынан народнай сэтээтэллэрин талыллыахпыттан үлэллэрин. Бэйэм тус үлэ—бухгалтер. Суукка сэтээтэллэригэр дьону-сэргэни билиһин, киини дьылбатыгар кыһамныаһын барыта

УЛУУС СУУТУН ААСПЫТ СЫЛГА ҮЛЭТЭ

103 холобунай дьыалаттан 80-на көрүлээн биригэбэр таһыта. Онуоха 95 киини сууттанна; 16 киини көһүлэ быһыһа, 51 тургутар болдьохтоох көтээн көрүүгэ, 25 кыһалаһ үлэбэ, 2 ыстараанка, 1 биригэбэрэ толорулуутун тохотон эрэгэ уурулуунулар. Сууттамыттар үгүстэрэ 30-тарыгар дээрнн саастаах дьон.

95 гражданскай дьыалаттан 70-на көрүлээн быһаарып талыллыа. Итинтэн баһыйар өртүн арахсы айдаһа ылар: 45 дьыала киригэбэр 31 дьыаланы суут ыһыһа, ол эбэтэр 31 ыл араһыта, 6 көргөһүннэ эйэлэһэллэригэр болдьох биригэһа. Арахсы да, холобунай буруу оҕоруу да төрүөттэринэн арыталаһыт буолар.

Административнай эппиэттэһэһэ 276 киини тардыһыһа: ол киингэр бытархай күлүгээһиннэһин киини 165, общественнай мистэһэ итирин туруктаах сымдыы киини 65, эргэһэн быраабылатын киини киини 3 киини.

Попов Илья Ильич (уһа сымонка) Диринг бөлүөлэргэр олорор. Киини үрдүк юридическай төрөхтээх соҕотох народнай сэтээтэллэригэр буолар. Ис дьыала отделыгар начальнигынан, совхозна юриһынан үлэли сымдыһыта. Билигин олох сиринэн тоһо да быһаһынай хайааһыстыбатын тэригэн чыаһынайга бардар, дьон-сэргэ бүтүүн олодоттон туһа турбат, сууту-сокуону билэринэн малын көмөлөһөр, сүбэллэр аамалыар.

Балаһыны улуус суута бэлэмнэһэн таһаартарда.

